

الزامات باز آفرینی نقش معدن و صنایع معدنی در اقتصاد ملی

- نقش معدن در اقتصاد کشورهای جهان منحصر به مشارکت در افزایش تولید ناخالص داخلی و رشد اقتصادی نمی گردد بلکه سهم معناداری نیز در ایجاد فرصت های شغلی و کاهش فقر در کشورها داراست. معادن می توانند یکی از کلیدهای اصلی برای دست یابی به آینده امید بخش باشند. مشارکت موثر معدن و صنایع معدنی در اقتصاد کشورها می تواند در تامین اهداف توسعه پایدار جهان نیز کمک نماید.
- اهمیت مشارکت معدن و صنایع معدنی در قابلیت این بخش در ایجاد جریان بلند مدتی از تولید، ظرفیت به کارگیری نیروی کار ساده و ماهر، پیوستگی آن به بخش زیر ساخت ها، تنوع گسترده محصولات و کاربردهای آن و امکان بازیافت، نهفته است. مدیریت صحیح و متعهدانه این بخش توسط بخش دولتی و خصوصی، رشد پایدار آن را تضمین خواهد کرد.
- از منظر اقتصاد کلان جهانی، بخش معادن مشارکت زیادی در توسعه اجتماعی و اقتصادی جهان دارد که برخی از موارد مربوط به این مشارکت به طور نسبی شناخته شده و به خوبی مستند شده است در حالی که شناسایی و مستند سازی مربوط به سایر حوزه های مشارکت اقتصادی معدن از ضعف برخوردار است.
- بدون درک صحیح نحوه مشارکت بخش معدن در اقتصاد، چشم انداز و سیاست گذاری مدون و مشخصی نیز برای این بخش نمی توان ترسیم نمود. یکی از چالش های اساسی قابل طرح در زمینه معادن درک اهمیت میزان پایداری مشارکت این بخش در توسعه اقتصادی است نه میزان پایداری معادن.
- جنبه چند نسلی بودن معادن از موضوعات مهم مرتبط با این بخش است که لزوم دست یابی به مشارکت خالص مثبت این بخش را در یک افق بلند مدت زمانی در اقتصاد تاکید می کند و با توجه به منافع حاصله یا هزینه ها و ریسک های مربوط و نحوه توزیع آن در جامعه ضرورت تعیین شفاف و روشن وظایف بخش های درگیر و اثر بخشی اجرای وظایف هر بخش را بیش از پیش آشکار می سازد.
- بخش معادن و صنایع معدنی مورد توجه گروه های مخاطب مختلفی است. دولت به عنوان ایفاگر نقش تنظیم کننده قواعد و مقررات حاکم بر این بخش نقش مهمی در توانمند سازی بنگاه ها در زمینه به حداکثر رسانی مشارکت آنها در این بخش دارد. سرمایه گذاران، تامین کنندگان به ویژه در بخش خدمات، تشکل های مربوط، موسسات تحقیقاتی و دانشگاه ها، نهادهای شهری، نیروی کار و بهره برداران پایین دستی گروه های دیگری هستند که با این بخش در ارتباط هستند.
- بخش معدن به عنوان کاتالیست رشد اقتصادی نیز نامیده می شود. فعالیت های تجاری بخش معدن می تواند انگیزه های اقتصادی را در بخش های مختلف جامعه تحریک و فعال کند. بخشی از تحرک مذکور از محل هزینه های صرف شده در خود بخش معدن و بخشی دیگر از محل پرداختی ها به دولتها (مالیات یا حق امتیاز) تامین می شود. تکمیل کننده فعالیت های مذکور، طراحی و اجرای برنامه هایی در زمینه سرمایه گذاری اجتماعی با مشارکت دولت و بخش غیر دولتی خواهد بود.

• مشارکت معدن در سطح کلان اقتصادی در کشورهای کم درآمد و با درآمد متوسط در حوزه های زیر بوده است:

✓ سرمایه گذاری مستقیم خارجی در بخش معدن در جهان عموماً محدود به کشورهای با درآمد کم که از جذابیت های پایین و محدود برای جذب سرمایه های خارجی برخوردارند، می شود. ۶۰ الی ۹۰ درصد از کل سرمایه گذاری خارجی در کشورهای با درآمد کم و با درآمد متوسط در این بخش جذب می شود. بخش معدن در مقایسه با سایر بخش ها از جذابیت بیشتری برای جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی به دلیل عدم نیاز بالا به زیر ساخت، نیروی کار ماهر و خدمات مالی، برخوردار است. در عین حال سرمایه گذاری مستقیم خارجی در بخش معدن نسبت به تغییرات نهادی و فضای عمومی اقتصادی نیز بسیار حساس است. میزان موفقیت کشورها در زمینه جذب مقادیر بالاتر سرمایه گذاری خارجی در بخش معدن بستگی زیادی به فضای کسب و کار در آن کشورها به ویژه از لحاظ عملکرد آنها در زمینه توسعه بخش خصوصی و خصوصی سازی دارد.

✓ صادرات مواد معدنی در کشورهای با درآمد پایین سهم بالایی را در صادرات این گروه از کشورها دارد. حدود ۳۰ تا ۶۰ درصد از کل صادرات کشورهای کم درآمد و با درآمد متوسط مربوط به صادرات مواد معدنی است. افزایش صادرات مواد معدنی و عواید حاصل از آن می تواند اثرات مثبتی بر اقتصادها از طریق امکان واردات تجهیزات پیشرفته، بازپرداخت بدهی ها، بهبود تراز پرداخت ها و ذخایر خارجی داشته باشد. مدیریت نحوه مصرف و استفاده از منابع ارزی حاصل از صادرات منابع معدنی برای جلوگیری از دچار شدن به بیماری هلندی (افزایش درآمد صادرات مواد معدنی و اثرات منفی کاهش نرخ واقعی ارز بر کاهش رقابت پذیری و رشد در سایر بخش های اقتصادی)، موضوع بسیار مهمی است.

✓ درآمد مالیات بر معادن منبع مهمی از درآمدهای دولتهای کشورهای با درآمد کم را که معمولاً ظرفیت پایینی نیز در زمینه افزایش مالیات ها دارند، تشکیل می دهد. بین ۳ تا ۲۰ درصد از درآمد مالیاتی کشورهای با درآمد کم و با درآمد متوسط مربوط به مالیات بر معادن است. مالیات و حق بهره برداری دو منبع مهم درآمدی برخی از دولتهای کشورهای فعال در زمینه استخراج و تولید مواد معدنی محسوب می شود. مشارکت بخش معدن در درآمدهای دولت محدود به دو مورد مذکور نشده و مالیات بر واردات یا صادرات مواد معدنی و مالیات بر درآمد شرکت های معدنی نیز منابع دیگر درآمدی دولتها است.

✓ تکنولوژی مدرن فرآوری مواد معدنی از بخش های پیشرفته تخصصی و با سرمایه بری بالا محسوب می گردد و اغلب ایجاد ارزش افزوده برای جریان بالادستی در این تولیدات، در مکانی بیرون از کشور میزبان تولیدات مواد معدنی مربوط، شکل می گیرد. لذا سهم معدن در ایجاد درآمد ملی در گروه کشورهای فوق، متناسب با پتانسیل این بخش نبوده و بین ۳ تا ۱۰ درصد درآمد ملی حتی در کشورهایی با بخش بزرگ معدنی، محدود می شود. سهم نسبتاً پایین این بخش در درآمد ملی از دو موضوع ویژگی تکنولوژی مدرن استخراج (سرمایه بری بالاتر نسبت به کاربری) و زیر ساخت توسعه نیافته اقتصادهای کم درآمد، نشات می گیرد. قابل توجه است که مشارکت غیر مستقیم بخش معادن در برخی از اقتصادها چشمگیر است. در کشورهایی با وضعیت اقتصادی بهتر مانند برزیل و رومانی، به دلیل اتصال قوی بین معادن و صنایع پایین دستی مربوط، مشارکت بخش معدن بالاتر است و مشاهده

شده است که یک دلار فعالیت اقتصادی در بخش معدن می تواند سه دلار ارزش اقتصادی در سایر بخش های اقتصاد یک کشور ایجاد نماید. شواهد مذکور موید این است که نباید بخش معدن را محصور نمود و بهتر است از طریق همکاری مناسب بین کلیه بخش های درگیر از جمله دولت، فعالان بخش معدن و سایر بخش ها امکان اتصال بین بخش معدن و سایر بخش های اقتصادی کشور را توسعه داد.

✓ اشتغال در بخش معدن در مقایسه با کل نیروی کار کشورها معمولاً کم است و حدود ۱ تا ۲ درصد کل اشتغال این کشورها را شامل می گردد.

- شاخص مشارکت معدن (Mining Contribution Index-MCI) یک شاخص ترکیبی است که با استفاده از متغیرهای مختلفی مانند ارزش و رشد صادرات مواد معدنی و فلزات، ارزش تولیدات مواد معدنی، هزینه استخراج به همراه اطلاعات مربوط به رشد جمعیت و شاخص توسعه انسانی برای کشورهای فعال در زمینه معدن تعیین می شود. بر اساس آخرین ارقام اعلام شده در گزارش شورای بین المللی معدن و فلزات (International Council on Mining and Metals- ICM) مورخ اکتبر ۲۰۱۴، بر اساس داده های آماری سال ۲۰۱۲ کشورهای مختلف، ایران با کسب امتیاز ۵۸،۵۱ در بین ۲۱۴ کشور، در رتبه ۷۳ قرار گرفته است. کشورهای استرالیا، برزیل، ترکیه، هند و چین نیز به ترتیب در رتبه های ۱۳، ۳۶، ۳۸، ۹۲ و ۱۳۰ قرار دارند.

- چالش های جهانی در زمینه تولید محصولات معدنی شامل موارد زیر است:

✓ علی رغم تلاش معدنکاران برای بهره برداری از فرصت بالا بودن تاریخی قیمتها، نوسانات مربوط به قیمت نهاده های این بخش از جمله تجهیزات، خدمات، محصولات شیمیایی، انرژی و دستمزد مانع از ارائه تصویری روشن از میزان سودآوری در این بخش می شود و صرفاً واحدهایی که از مزیت نیروهای مجرب آموزش دیده بهره مند هستند، وضعیت رقابتی بهتری خواهند داشت.

✓ ذخایر جدید مواد معدنی معمولاً از درجه خلوص پایین تر و ترکیبات پیچیده تر در مقایسه با محصولات معدنی دهه های گذشته برخوردارند و توجه آغاز فعالیت برای استخراج مواد مذکور بستگی به قیمت آنها در بازار و میزان سودآوری آن دارد.

✓ اغلب ذخایر جدید مواد معدنی در اعماق زیاد زمین قرار دارند و در نتیجه به هزینه استخراج و عملیاتی بالایی نیاز دارند.

✓ بسیاری از معادن جدید اکتشافی در مناطق دور از بازار مواد معدنی که عمدتاً آب و هوای بدی نیز دارند، قرار گرفته اند لذا افزایش هزینه استخراج این محصولات با افزایش نیاز به توسعه زیر ساخت ها نیز همراه شده است.

✓ افزایش مقررات سخت گیرانه تر در زمینه رعایت استانداردها و حد آستانه مجوزها برای اطمینان یابی از الزامات اجتماعی اقتصادی، زمان دریافت مجوز و در نتیجه هزینه ها را افزایش داده است.

✓ بهبود شرایط زندگی و کار به ویژه در کشورهای چین و آفریقای جنوبی عامل دیگری برای افزایش سطح دستمزدها و در نتیجه هزینه ها در بخش معادن شده است.

- ✓ عدم ثبات در فضای اقتصادی و عدم وجود تصویری روشن از برنامه برخی از دولتها برای تعیین حق امتیاز یا مالیات ها در بخش معادن، سرمایه گذاری در بخش معدن و توجیه پذیری فعالیت در این زمینه را با تردید روبرو می کند.
- ارزش تولید جهانی محصولات معدنی طی دهه اخیر رشد قابل توجهی داشته است. ارزش تولید این بخش در سال ۲۰۱۲، شش برابر رقم مشابه در سال ۲۰۰۰ و ۶۰ درصد بیشتر از ارزش تولید معادن در سال ۲۰۰۸ بوده است. از سال ۲۰۰۶ به بعد رشد شاخص ارزش تولید محصولات معدنی فلزی در جهان از رشد تولید ناخالص داخلی پیشی می گیرد که همین امر اهمیت نسبی این بخش را در تولید ناخالص جهانی نشان می دهد. از دلایل رشد سالهای اخیر بخش معادن افزایش تقاضا در اقتصادهای نوظهور به ویژه کشورهای چین و هند می باشد.
- چنانچه در کوتاه یا میان مدت قیمت محصولات معدنی در بازار به سطحی کمتر از نرخ سودآوری برای سرمایه گذاران در بخش معدن تنزل یابد در این صورت ادامه فعالیت برخی از پروژه ها در این زمینه متوقف شده و کاهش عرضه تولیدات معدنی به نوبه خود موجب افزایش قیمت خواهد شد. شایان ذکر است سه محصول معدنی فلزی طلا، مس و سنگ آهن تقریباً ۷۰ درصد از ارزش تولیدات معدنی جهان را در سال ۲۰۱۲ دارا بوده اند که در بازه زمانی فصل چهارم ۲۰۱۱ تا فصل اول ۲۰۱۴ با افت قیمت ۹ الی ۲۳ درصدی مواجه شدند.

وضعیت بخش معدن در ایران

- یکی از مزایا و موهبت های طبیعی ایران وجود منابع غنی معدنی عنوان می شود. کشور ایران دارای ۶۸ نوع از انواع مختلف مواد معدنی می باشد. ذخایر اثبات شده سنگ آهن ایران به مقدار ۲,۷ میلیارد تن (۰,۸٪ کل ذخایر جهان)، ذخایر سنگ معدن مس به مقدار ۲,۶ میلیارد تن (۴٪ از ذخایر جهانی) است. ایران همچنین دارای ۱۱ میلیون تن روی (۴٪ از ذخایر جهانی) است. کل ذخایر اثبات شده معادن ایران ۶ میلیارد تن برآورد شده، که با افزودن ۳۰۰ هزار کیلومتر مربع امکان اکتشاف جدید، پیش بینی شده است به بیش از ۱۰ میلیارد تن برسد.
- بر اساس گزارش نقش معدن در اقتصادهای ملی شورای بین المللی معدن و فلزات منتشر شده در سال ۲۰۱۴، ارزش تولیدات معدنی ایران در سال ۲۰۱۲ برابر با ۸,۲ میلیارد دلار و سهم آن از کل تولید جهانی حدود ۱,۱ درصد بوده است. رتبه ایران از حیث ارزش تولیدات معدنی در بین کشورهای جهان، پانزدهم است. رتبه اول تولیدات معدنی در جهان متعلق به کشور چین با ارزش تولید ۱۲۳ میلیارد دلار است. استرالیا و برزیل به ترتیب با ارزش تولیدات معدنی ۱۰۸,۵ و ۶۶ میلیارد دلار رتبه های دوم و سوم را از این لحاظ دارا هستند. کشور ترکیه با ۶,۳ میلیارد دلار ارزش تولیدات معدنی، رتبه شانزدهم را به خود اختصاص داده است.
- طبق آخرین گزارش مرکز آمار ایران تحت عنوان چکیده نتایج طرح آمارگیری از معادن در حال بهره بردای کشور- ۱۳۹۳ منتشر شده در اسفند ۱۳۹۳، در سال ۱۳۹۲ تعداد ۵۴۴۵ معدن در حال بهره برداری کشور شناسایی شده است که این رقم در مقایسه با سال ۱۳۹۱، با رشد یک درصدی روبرو بوده است. (جدول شماره ۱)

- از مجموع ۵۴۴۵ معدن در حال بهره برداری در سال ۱۳۹۲ در کشور، ۵۲۷۵ معدن توسط بخش خصوصی (با سهم ۹۶,۹ درصد) و ۱۷۰ معدن (با سهم ۳,۱ درصد) توسط بخش عمومی مورد بهره برداری قرار گرفته است. (جدول شماره ۱۱)
- تعداد ۹۴,۶ هزار نفر در بخش معادن کشور در سال ۱۳۹۲ مشغول به کار بوده اند که در مقایسه با شاغلان معدن در سال ۱۳۹۱، ۱۱ درصد افزایش یافته است. از ۹۴,۶ هزار نفر شاغلان این بخش، سهم اشتغال بخش خصوصی ۷۶,۹ درصد (۷۲۷۸۴ شاغل) و سهم بخش دولتی ۲۳,۱ درصد (۲۱۸۵۶ شاغل) بوده است. (جدول شماره ۱۳)
- ارزش افزوده ایجاد شده توسط معادن در حال بهره برداری در سال ۹۲ بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران، ۹۳,۴ هزار میلیارد ریال بوده که ۵۸,۶ هزار میلیارد ریال آن (۶۲,۸ درصد) توسط بخش خصوصی و ۳۴,۷ هزار میلیارد ریال (۳۷,۲ درصد) توسط بخش دولتی محقق شده است. (جدول شماره ۱۲)
- نسبت ارزش افزوده به ارزش کل تولیدات معدنی در سال ۱۳۹۲ برابر با ۷۳,۷ درصد بوده که ارقام تفکیکی برای بخش های دولتی (۷۲٪) و خصوصی (۷۴,۷٪) معادن نیز تقریباً با رقم کلی مذکور مشابه است. (جدول شماره ۱۲)
- ارزش فروش تولیدات معادن در حال بهره برداری کشور در سال ۱۳۹۲ حدود ۱۱,۹ هزار میلیارد تومان بوده که با توجه به معادل ریالی ۱,۵۷ هزار میلیارد تومان ارزش صادرات مستقیم این بخش، نسبت صادرات به فروش در بخش معدن در سال ۱۳۹۲ حدود ۱۳ درصد برآورد می گردد. (جدول شماره ۳)
- بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران، در سال ۱۳۹۲، ۱۲,۹ هزار میلیارد ریال در معادن کشور سرمایه گذاری شده که از این مقدار سهم بخش خصوصی ۶۵,۶ درصد (۸,۵ هزار میلیارد ریال) و سهم بخش عمومی ۳۴,۴ درصد (۴,۴ هزار میلیارد ریال) بوده است. (جدول شماره ۱۱)
- گزارش بانک مرکزی در مورد ارزش افزوده فعالیت های مختلف اقتصادی در کشور حاکی از این است که ارزش افزوده بخش معدن در سال ۱۳۹۲ برابر با ۹,۴ هزار میلیارد تومان بوده است و آخرین رقم اعلام شده مربوط به نه ماهه ۱۳۹۳ است که حاکی از تولید ارزش افزوده ۷,۷ هزار میلیارد تومانی در این مدت بوده است. (جدول شماره ۴)
- ارزش افزوده بخش معدن به قیمت های ثابت ۱۳۸۳ در سال ۱۳۹۲ برابر با ۲,۳ هزار میلیارد تومان و در نه ماهه ۱۳۹۳ برابر با ۱,۸ هزار میلیارد تومان بوده است. سهم ارزش افزوده معدن در تولید ناخالص داخلی کشور طی سالهای اخیر بهبود یافته است و از رقم ۰,۶۷ در سال ۱۳۸۵ به ۱,۲ درصد در سال ۱۳۹۲ و نه ماهه ۱۳۹۳ رسیده است. (جدول شماره ۶)
- بعد از تجربه رشد منفی دو درصدی برای ارزش افزوده بخش معدن در سال ۱۳۹۱، رشد این بخش در سال ۱۳۹۲ به ۰,۹ درصد افزایش یافت و در نه ماهه ۱۳۹۳ در مقایسه با نه ماهه ۱۳۹۲ رشد ارزش افزوده این بخش به ۱۰,۷ درصد رسید. سهم بخش معدن در رشد اقتصادی ۳,۶ درصدی نه ماهه ۱۳۹۳ مثبت و برابر با ۰,۱ واحد درصد بوده است. (جدول شماره ۷ و ۸)
- اگرچه رقم کل صادرات کالایی ایران در سال ۲۰۱۳ در مقایسه با سال ۲۰۱۲ (۱۰۴ میلیارد دلار) با کاهش ۲۶ درصدی همراه بوده است ولی بر اساس آخرین گزارش سازمان تجارت جهانی، ارزش صادرات محصولات معدنی ایران در سال ۲۰۱۳ حدود ۴,۸ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال ۲۰۱۲ از رشد ۵۴ درصدی برخوردار بوده است و بالاترین رقم صادرات معدنی ایران طی سالهای اخیر (منتهی به ۲۰۱۳) مربوط به سال ۲۰۱۳ است. (جدول شماره ۱۵)

- سهم صادرات معدنی ایران از کل صادرات ۷۳۹ میلیارد دلاری جهان در سال ۲۰۱۳ برابر با ۰,۶۵ درصد بوده است. رقم مذکور طی سالهای گذشته افزایش یافته و از ۰,۴ درصد به ۰,۶۵ درصد در سال ۲۰۱۳ رسیده است. (جدول شماره ۱۰)
- سهم صادرات معدنی ایران از کل صادرات ۸۲,۵ میلیارد دلار کالایی ایران در سال ۲۰۱۳، برابر با ۵,۸ درصد بوده که در مقایسه با رقم ۲,۹ درصدی در سال ۲۰۱۲، دو برابر شده است.
- ارزش واردات معدنی ایران در سال ۲۰۱۳ برابر با ۶۲۸ میلیون دلار بوده که در مقایسه با سال ۲۰۱۲ از رشد منفی ۱۷ درصدی برخوردار بوده است. سهم واردات معدنی در کل واردات جهانی و واردات کالایی ایران در سال ۲۰۱۳ به ترتیب برابر با ۰,۸ درصد و ۱,۳ درصد بوده است. (جدول شماره ۱۶)
- تراز تجاری بخش معدن بر اساس آمار واردات و صادرات سازمان تجارت جهانی در سال ۲۰۱۳ برابر با ۴,۱ میلیارد دلار بوده است که در مقایسه با رقم ۲,۳ میلیارد دلاری در سال ۲۰۱۲، افزایش قابل توجهی داشته است. (جدول شماره ۱۸)
- بر اساس آخرین گزارش وزارت صنعت، معدن و تجارت، میزان وصولی بابت حقوق دولتی معادن در یازده ماهه ۱۳۹۳ برابر با ۴۴,۹ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۲، با رشد منفی ۵,۴ درصدی همراه بوده است. (جدول شماره ۱۹)
- بهره وری نیروی کار در بخش معدن در سال ۱۳۹۲ به قیمت ثابت ۱۳۸۳ برابر با ۲۴۵ میلیون ریال بوده که نسبت به بهره وری نیروی کار معدن در سال ۱۳۹۱، ۹ درصد کاهش داشته است. بالاترین بهره وری نیروی کار در بخش معدن مربوط به سال ۱۳۹۰ بوده که برابر با ۲۷۹ میلیون ریال به ازای هر نفر بوده است. شایان ذکر است با توجه به میانگین بهره وری نیروی کار در کل اقتصاد کشور (۹۲ میلیون ریال)، رقم بهره وری نیروی کار در بخش معدن سه برابر بهره وری نیروی کار در کل اقتصاد در سال ۱۳۹۲ می باشد. (جدول شماره ۲۶)
- بهره وری سرمایه در بخش معدن در سال ۱۳۹۱ به قیمت ثابت ۱۳۸۳ حدود ۰,۲۵۵ بوده که نسبت به سال ۱۳۹۰، دو درصد کاهش داشته است. رقم بهره وری سرمایه در بخش معدن کشور تقریباً با رقم بهره وری سرمایه در کل اقتصاد کشور (۰,۲۵۳) در سال ۱۳۹۱ برابری می کند. (جدول شماره ۲۴)
- میزان تولید محصولات منتخب معدنی و صنایع معدنی در یازده ماهه ۱۳۹۳ به استثنای محصولات شمش خالص آلومینیم، کنسانتره ذغال سنگ و سیمان در مقایسه با یازده ماهه ۱۳۹۲ رشد مثبت تولید بین ۰,۹ تا ۲۵ درصد داشته است. بالاترین نرخ رشد مثبت تولید در دوره مذکور مربوط به تولید کاشی و سرامیک با رشد ۲۵ درصدی و کمترین مربوط به تولید سنگ آهن با رشد ۰,۹ درصدی بوده است. (جدول شماره ۲۰)
- مقایسه نسبت میزان صادرات به میزان تولید محصولات منتخب معدنی در ده ماهه ۱۳۹۳ نشان می دهد که بالاترین رقم مربوط به سنگ آهن و شمش آلومینیم است که به ترتیب ۵۶ درصد و ۵۰ درصد از تولید آنها در ده ماهه ۱۳۹۳ صادر شده است. نسبت صادرات به تولید سایر محصولات معدنی در ده ماهه ۱۳۹۳ برای چینی بهداشتی (۰,۳۹٪)، شیشه جام (۰,۳۶٪)، کاتد مس (۰,۲۸٪)، سیمان (۰,۲۳٪)، کنسانتره ذغال سنگ (۰,۲۰٪)، آلومینا (۰,۱۷٪)، ظروف شیشه ای (۰,۱۵٪) محصولات فولاد خام (۰,۱۰٪)، فولاد خام (۰,۰۶٪) و ظروف چینی (۰,۰۴٪) بوده است. (جدول شماره ۲۱)

- در مقایسه بین المللی تولیدات معدنی جهانی، کشور ایران در زمینه تولید فولاد خام با تولید ۱۶ میلیون تن در سال ۲۰۱۴ دارای رتبه ۱۴ و سهم یک درصدی از تولید جهانی بوده است. در زمینه سنگ آهن ایران با تولید ۴۵ میلیون تن در سال ۲۰۱۴ رتبه نهم را به خود اختصاص داده است. ارزش صادرات سنگ آهن ایران در سال ۲۰۱۳ برابر با ۲,۴ میلیارد دلار بوده که ۱,۷ درصد از کل ارزش صادرات جهانی سنگ آهن را در بر می گیرد. (جداول شماره ۲۷، ۲۸ و ۲۹)
- بر اساس برآوردهای انجمن جهانی فولاد، ایران به طور متوسط در ۴ ماه نخست سال ۲۰۱۵ بالغ بر ۵,۳۶۴ میلیون تن فولاد تولید کرده که نسبت به مدت مشابه سال ۲۰۱۴ از افزایش ۳,۴ درصدی برخوردار شده است. تولید فولاد ایران در ۴ ماه نخست سال گذشته ۵,۱۸۵ میلیون و به طور کلی در سال ۲۰۱۴ برابر با ۱۶,۳۳۱ میلیون تن برآورد شده است.
- ایران دارای ۶۸ نوع ماده معدنی با ذخیره احتمالی ۵۷ میلیارد تنی است. از ابتدای برنامه جدید اکتشاف ۱ تاکنون ۲۵۰ میلیون تن سنگ آهن، ۲۰۰ میلیون تن زغال سنگ و ۳۰ تن طلا به ذخایر معدنی کشور افزوده شده است. وزارت صنعت، معدن و تجارت ارزش ذخایر فعلی معادن ایران را بیش از ۷۰۰ میلیارد دلار اعلام کرده است. این در حالی است که ارزش این میزان ذخیره تنها با اکتشاف ۷ درصد از مساحت ایران به دست آمده از همین رو پیش بینی می شود حجم و ارزش ذخایر فعلی، با اتمام عملیات اکتشاف در سال های آتی، بین ۴۰ تا ۵۰ درصد افزایش یابد.
- موارد زیر به عنوان چالش های بخش معدن در کشور عنوان می شود:
  - ✓ افزایش حقوق دولتی و مبالغ مربوط به تبصره ۲^۲ و ۳ ماده ۶ قانون معادن.
  - ✓ کاهش تدریجی قیمت جهانی مواد معدنی در سال ۹۳ (در برخی از موارد تا ۵۰ درصد کاهش).
  - ✓ وضع عوارض بر صادرات مواد معدنی خام.
  - ✓ گرفتن جرایم سنگین در رابطه با اضافه برداشت.
  - ✓ تصویب بهره مالکانه ۲۵ درصدی از مواد معدنی در قانون بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور.
  - ✓ همکاری ضعیف بین دولت و تشکل های حرفه ای تخصصی بخش خصوصی در زمینه معدن

^۱-برنامه اکتشاف ۲۰۰ هزار کیلومتر مربع از مساحت کشور با سرمایه گذاری یک هزار و ۲۲۵ میلیارد تومان ظرف مدت سه سال به اجرا گذاشته شده است. سال اول برنامه مزبور که از دی ماه ۱۳۹۲ شکل اجرایی به خود گرفت و از منطقه سنگان خراسان جنوبی آغاز شده و ۱۰۰ هزار کیلومتر مربع از مناطق مختلف کشور را تحت پوشش قرار می دهد و بقیه برنامه هم طی دو سال تکمیل خواهد شد. برنامه اکتشاف ذخایر معدنی در چارچوب تفاهمنامه معاون امور معادن و صنایع معدنی وزارت صنعت، معدن و تجارت با سازمانهای امیدرو و زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور شکل اجرا به خود گرفت. برنامه جدید اکتشاف از زمستان سال ۹۲ با همکاری معاونت معدنی وزارت صنعت معدن و تجارت و همچنین سازمان زمین شناسی آغاز شده و ۱۲۰۰ میلیارد تومان هزینه صرف شود. در این طرح قرار است ۲۰۰ هزار کیلومتر مربع از مساحت کشورمان تحت عملیات مختلف اکتشافی قرار گیرد

^۲-تبصره ۲- متقاضیان پروانه اکتشاف موظفند در زمان تعیین و تحویل محدوده بالمعارض، مبلغی را بر اساس تعرفه ای که سالانه از طرف وزارت صنعت، معدن و تجارت پیشنهاد می شود در شورای عالی معادن به تصویب می رسد پرداخت نمایند.

تبصره ۳- دارندگان پروانه اکتشاف به استثناء مالک یا مالکان شخصی در ملک خود یا موقوفات موظفند از زمان صدور پروانه اکتشاف، سالانه به ازاء هر کیلومتر مربع از محدوده اکتشافی، مبلغی را به دولت پرداخت نمایند. میزان این مبلغ هر سال به پیشنهاد وزارت صنعت، معدن و تجارت و تصویب شورای عالی معادن تعیین می شود.

- ✓ سرعت پایین عملیاتی شدن سامانه کاداستر معدن در کل کشور
- ✓ عدم به تعادل رسیدن زنجیره تولید ارزش محصولات معدنی (کمبود گندله علی رغم رشد تولید کنسانتره)
- ✓ واگذاری بررسی و تایید صلاحیت فنی و مالی و تعیین امتیاز اشخاص حقوقی متقاضی معدنکاری به سازمان نظام مهندسی معدن و عدم تعیین تکلیف شرکت‌های مشترک و کنسرسیوم‌ها
- ✓ دولتی بودن بخش عمده فعالیت معدنکاری در کشور و لزوم تفکیک وظایف حاکمیتی در این بخش

توصیه‌هایی برای رونق بخشی به بخش معدن و رفع مشکلات آن

- ✓ تدوین و اعلام سیاست‌های روشن و شفاف در بخش معدن
- ✓ پیگیری ارائه گزارش کارشناسی توسط دولت در مورد میزان تحقق مواد قانونی برنامه پنجم مرتبط با بخش معادن و صنایع معدنی به ویژه ماده ۱۵۷
- ✓ پیگیری برای رفع کامل تحریم‌ها و در نتیجه بهبود مبادلات بانکی و جذب سرمایه گذاری خارجی در بخش معادن کشور
- ✓ حذف بخش تصدی گری دولت در بخش معدن و محدود نمودن وظایف دولت به ایفای وظایف حاکمیتی با هدف حفظ و بهره برداری بهینه از منابع ملی طبیعی معدنی کشور در جهت رشد اقتصادی مولد پایدار
- ✓ تلاش برای تکمیل زنجیره ارزش تولید محصولات معدنی با ارزش افزوده بالا و قابلیت صادراتی بالا
- ✓ تدوین بسته‌های مربوط به جذب سرمایه گذاری‌های بزرگ در مقیاس بین‌المللی در کنار پیش‌بینی مشوق‌های لازم برای ارائه به سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی
- ✓ فعال نمودن بخش بازرگانی کشور در جهت توسعه بازاریابی و کمک به صنایع معدنی با ارزش افزوده بالا برای مشارکت در صادرات جهانی این محصولات.
- ✓ توسعه برون‌سپاری و خرید خدمات به جای سرمایه‌گذاری مستقیم توسط ایمیدرو
- ✓ استفاده از بازار و مکانیزم بورس در تعیین قیمت مواد و حرکت به سمت فروش در قالب قراردادهای بلندمدت.
- ✓ پشتیبانی واقعی از صنایع داخلی به ویژه بخش ماشین‌سازی مرتبط با تولیدات معدنی از طریق اعمال قانون استفاده حداکثری از توان داخل ساخت.
- ✓ فعال‌تر نمودن بخش اکتشاف به ویژه اکتشاف عمیق مواد معدنی کشور با استفاده از توان بخش خصوصی.
- ✓ پیش‌اعلام برنامه میان‌مدت مشخص دولت در مورد سیاست‌های تعرفه‌ای در مورد صادرات محصولات معدنی با تاکید بر هدایت صادرات محصولات خام به محصولات با ارزش افزوده بالاتر.
- ✓ ارتقاء زیرساخت‌های حمل و نقل به ویژه حمل و نقل ریلی برای بهره‌برداری مناسب از معادن کشور
- ✓ پرهیز از تخصیص منابع به طرح‌های معدنی فاقد توجیه فنی اقتصادی

- ✓ افزایش مشارکت سازمان های مربوط به بخش معدن و صنایع معدنی برای استفاده بهینه از قابلیت ها و امکان بهره برداری از آن برای توسعه توانمندی بخش خصوصی معدنی کشور.
- ✓ رفع مشکل تولید کنندگان محصولات معدنی در شرایط افت قابل توجه قیمت های جهانی از طریق تسهیل دسترسی به منابع مالی، آزاد سازی قیمت گذاری تولیدات معدنی، متناسب نمودن قیمت فروش کالاها یا خدمات دولتی به معادن،
- ✓ بررسی امکان ادغام عمودی برخی از معادن با صنعت میان دستی یا پایین دستی آن از جمله معادن سنگ آهن با صنعت فولاد
- ✓ تسهیل انجام رویه ورشکستگی بنگاه هایی که توان استمرار تولید را در شرایط جدید اقتصادی به ویژه از حیث تولید با قیمت رقابتی ندارند.

موارد مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی در قانون برنامه پنجم توسعه:

ماده ۱۵۰- وزارت صنایع و معادن موظف است به منظور تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران در قالب تدوین راهبرد (استراتژی) توسعه صنعتی و معدنی با هماهنگی معاونت در زیربخشهای برگزیده صنعت و معدن، در جهت تحقق هدف رشد تولید صنعتی و معدنی با رعایت محورهای راهبردی ذیل به گونه‌ای اقدام کند که نرخ رشد ارزش افزوده بخش صنعت و معدن افزایش یابد:

د - توسعه زنجیره ارزش پایین‌دستی صنایع واسطه‌ای (پتروشیمی، فلزات اساسی، محصولات معدنی غیرفلزی) از طریق ترغیب گسترش سرمایه‌گذاری بخشهای غیردولتی با تأکید بر ایجاد شهرکهای صنعتی تخصصی غیردولتی

ماده ۱۵۲- به دولت اجازه داده می‌شود در جهت تقویت سازمانهای توسعه‌ای از طریق اعمال اصلاحات لازم در اساسنامه و مقررات ناظر بر آنها و حذف موانع سرمایه‌گذاری صنعتی و معدنی با رویکرد تحرک، کارایی، خوداتکائی و خطرپذیری (ریسک) براساس مصوبات هیأت وزیران و با رعایت قانون نحوه اجرای سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی اقدام قانونی به عمل آورد.

ماده ۱۵۳- به منظور تحرک بیشتر تشکلهای صنفی - حرفه‌ای غیردولتی فعال در بخش صنعت و معدن و استفاده از این تشکلهای در پیشبرد برنامه‌ها و سیاستگذارها، دولت مجاز است جهت بسترسازی برای این تشکلهای متناسب با اهداف راهبرد صنعتی، برای ایجاد نظام مهندسی صنعت به شکل خود انتظام فقط با استفاده از منابع بخشهای غیردولتی، اقدام لازم را به عمل آورد.

ماده ۱۵۴- طبقه‌بندی واحدهای تولیدی و نحوه اعطاء تسهیلات و تخفیفات به آنها متناسب با میزان تولید، منطقه، رشته‌های صنعتی و معدنی مطابق مصوبه شورای اقتصاد است.

ماده ۱۵۷- در جهت توسعه فعالیتهای معدنی و ارتقاء نقش معدن در اقتصاد ملی دولت موظف است در سقف بودجه سنواتی: الف - نقشه‌های پایه زمین‌شناسی، شناسایی، پی‌جویی و اکتشاف عمومی کلیه ظرفیتهای (پتانسیلهای) معدنی کشور را تهیه و پس از بلوک‌بندی محدوده‌ها، ادامه عملیات را به بخش غیردولتی واگذار نماید.

ب - به منظور ساماندهی امر اکتشاف در کشور، پایگاه جامع علوم زمین را با استفاده از اطلاعات کلیه دستگاههای ذی‌ربط تا سال دوم برنامه راه‌اندازی کند^۱

---

^۱- پایگاه ملی داده‌های علوم زمین کشور، به منظور جمع‌آوری، همسازسازی و ساماندهی این داده‌ها با هدف اطلاع‌رسانی سریع و آسان به شیوه‌های مختلف، شروع به کار نموده تا بستری مناسب جهت شناسائی و جمع‌آوری داده‌های علوم زمین فراهم آورد و راه را برای برنامه‌ریزان، مدیران، سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی و سایر بخشهای صنعتی، اقتصادی و سیاسی کشور هموار سازد

باتوجه به خط‌مشی فن‌آوری اطلاعات در جهان، پایگاه ملی داده‌های علوم زمین کشور، فرایند ارائه و گسترش اطلاعات با اشکال مختلف از جمله اینترنت، شبکه‌های داخلی، اینترنت، لوح‌های فشرده اطلاعاتی (CD) و نقشه‌ها و غیره را مدنظر قرار داده و در حال جمع‌آوری اطلاعات از سازمانها و ارگانهای دولتی، شرکتهای خصوصی، کتب، مقالات منتشره و اینترنت می‌باشد. این روند جمع‌آوری، یک روند مبتنی بر تحقیقات همه‌جانبه است که تصحیح اطلاعات دریافتی را نیز دربر می‌گیرد.

- ج - نسبت به تکمیل زیرساختهای لازم برای معادن بزرگ و مناطق معدنی و صنایع انرژی بر معدنی کمک نماید.
- ماده ۱۵۸ - در راستای حمایت از استقرار صنایع در شهرکها و نواحی صنعتی و رقابت پذیری تولیدات صنعتی و معدنی:
- الف - به دولت اجازه داده می شود در قالب بودجه های سنواتی کمکهای لازم به شهرکها و نواحی صنعتی دولتی و غیردولتی به ویژه در امور تأمین راه، آب، برق، گاز و تلفن تا ورودی واحدهای مستقر در این شهرکها را در مناطق انجام دهد. دستورالعمل این بند با پیشنهاد وزارت صنایع و معادن به تأیید معاونت می رسد.
- ب - صدور پروانه بهره برداری برای واحدهای صنعتی احداث شده با رعایت ضوابط مربوط بلامانع است.
- ج - جمله « صدور پروانه تأسیس تنها در مواردی که برخوردار از معافیت مالیاتی می باشد مجاز است » از انتهای ماده ۶۶ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت حذف می شود.
- ماده ۱۵۹ - به منظور تسهیل و تشویق سرمایه گذاری صنعتی و معدنی در کشور اقدامات زیر انجام می شود:
- الف - معافیت موضوع ماده (۱۳۸) قانون مالیاتهای مستقیم و اصلاحات بعدی در طول برنامه به میزان پانزده واحد درصد (۱۵٪) افزایش می یابد.
- ب - میزان معافیت مالیاتی واحدهای صنعتی و معدنی مناطق کمتر توسعه یافته تا سقف معافیتهای منظور شده در مناطق آزاد تجاری - صنعتی افزایش می یابد.
-

موارد مرتبط با بخش معدن در قانون بودجه سال ۱۳۹۴:

درآمد حاصل از بهره مالکانه و حقوق دولتی معادن در بودجه سال ۹۴ رقم ۱۵۰۰۰ میلیارد ریال، درآمد حاصل از تبصره های (۲) و (۳) ماده ۶ قانون اصلاح قانون معادن ۱۲۰ میلیارد ریال و درآمد حاصل از حق انتفاع پروانه بهره برداری از معادن ۱۳۰۰۰ میلیارد ریال می باشد.

تبصره ۱۰

الف-

۱- وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان های تابعه و وابسته به آن مکلفند عواید حاصل از واگذاری، استخراج و فروش معادن خود را به ردیف ۱۳۰۴۲۳ نزد خزانه داری کل کشور واریز کنند.

۲- کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی استخراج کننده سنگ آهن که پروانه بهره برداری آنها به نام سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) و شرکتهای تابعه است ولی فاقد قرارداد با سازمان مذکور و شرکتهای تابعه می باشند موظفند بابت حق انتفاع پروانه بهره برداری از معادن فوق در سال ۱۳۹۴ بیست و پنج درصد (۲۵٪) مبلغ فروش محصولات خود را به حساب درآمد عمومی ردیف ۱۳۰۴۱۹ جدول شماره (۵) این قانون نزد خزانه داری کل کشور پرداخت کنند.

در صورت سرمایه گذاری برای تکمیل زنجیره تولید، حق انتفاع به صورت پلکانی و به شرح زیر پرداخت می شود:

۱-۲- فروش محصول به صورت سنگ آهن خام و دانه بندی شده معادل بیست و پنج درصد (۲۵٪) مبلغ فروش

۲-۲- فروش محصول به صورت افشرد (کنسانتره) شامل افشردهای تحویلی برای گندله سازی های درون شرکت و افشرد فروشی به خارج از شرکت معادل بیست و یک و نیم درصد (۲۱٫۵٪) مبلغ فروش

۳-۲- فروش محصول به صورت گندله معادل هجده درصد (۱۸٪) مبلغ فروش افشرد

۴-۲- فروش محصول به صورت آهن اسفنجی معادل پانزده درصد (۱۵٪) مبلغ فروش افشرد

موارد (۲-۲)، (۲-۳) و (۲-۴) صرفاً به شرکتهایی تعلق می گیرد که زنجیره ارزش (فرآوری) را در داخل مجموعه همان شرکت انجام دهند.

در صورتی که شرکتهای موضوع این جزء با رعایت قانون تجارت از محل سود خود اقدام به سرمایه گذاری در معادن و صنایع معدنی پایین دستی کنند به میزان ده درصد (۱۰٪) سرمایه گذاری صورت گرفته از محل سود، به عنوان حق انتفاع بهره برداری محاسبه می شود.

۳- پنجاه درصد (۵۰٪) درآمد موضوع جزء (۱) و مبلغ پنج هزار و چهارصد میلیارد (۵,۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال از مبالغ واریزی موضوع جزء (۲) متناسب با میزان دریافتی به صورت تخصیص یافته توسط خزانه داری کل کشور از طریق ردیفهای ۸۳-۵۳۰۰۰۰ و ۱۲۳-۵۳۰۰۰۰ (هشتاد درصد (۸۰٪) سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران و بیست درصد (۲۰٪)

سازمان زمین‌شناسی و اکتشاف معدنی کشور) در اختیار وزارت صنعت، معدن و تجارت قرار می‌گیرد تا جهت طرح‌های اکتشافی، طرح‌های پژوهشی کاربردی، زیست‌محیطی و ایجاد زیرساخت‌های معدنی هزینه شود.

مبلغ پانصد میلیارد (۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال از درآمد این جزء از طریق ردیف ۴۰۳۰۱۰۰۱ صرف زیرساخت‌های معدنی می‌شود.

۴- مالیات بردرآمد سال ۱۳۹۴ هر یک از معادن موضوع این جزء به حساب خزانه معین استان محل استقرار معدن واریز می‌شود.

۵- در صورت عدم پرداخت مبالغ فوق مطالبات مذکور در حکم مطالبات مستند به اسناد لازم‌الاجراء است و براساس ماده (۴۸) قانون محاسبات عمومی کشور و مقررات اجرائی قانون مالیات‌های مستقیم قابل وصول است.

۶- گمرک جمهوری اسلامی ایران مکلف است نسبت به استرداد حقوق ورودی کالاهای وارداتی از همان مواد و قطعات وارداتی موضوع مواد (۶۶) تا (۶۸) قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۹۰/۸/۲۲ ظرف مدت پانزده روز از محل تنخواه دریافتی از خزانه که تا پایان سال تسویه می‌نماید، اقدام کند.

ب- کلیه استخراج‌کنندگان معادن موظفند بابت استخراج انفال متناسب با ارزش افزوده ناشی از استخراج معادن، حق انتفاع بهره‌برداری پرداخت کنند.

میزان این حق انتفاع متناسب با حجم ذخیره معدن، نوع ماده معدنی و ارزش ذاتی آن به پیشنهاد وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است از بهره‌برداری افراد استخراج‌کننده‌ای که حق انتفاع مذکور را پرداخت نمی‌کنند ممانعت به عمل آورد و وزارت امور اقتصادی و دارایی (سازمان امور مالیاتی کشور) نیز ماده (۴۸) قانون محاسبات عمومی کشور را اعمال کند.

حق انتفاع حقی است که به دارنده پروانه بهره‌برداری از معدن تعلق می‌گیرد.

۱- سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران پس از وصول حق انتفاع پروانه بهره‌برداری موضوع این تبصره، از مجموع وصولی، دریافت حقوق دولتی معادن، به تناسب به ردیف ۱۳۰۴۰۸ و باقی‌مانده را به ردیف ۱۳۰۴۱۹ پرداخت کند.

۲- وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است حداکثر ظرف مدت شش ماه از تاریخ تصویب این قانون راهبردهای توسعه معادن و سامانه الکترونیکی ارزیابی و محاسبه و دریافت حقوق دولتی از معادن را تعیین کند و به اجراء گذارد.

د- به دولت اجازه داده می‌شود تا سقف بیست میلیارد (۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال، تا پنجاه درصد (۵۰٪) آن بخش از هزینه‌های تحقیقاتی یا ارتقای وضعیت زیست‌محیطی واحدهای تولیدی دارای مجوز یا پروانه بهره‌برداری را که منجر به کسب حق امتیاز تولید کالا یا خدمت یا ثبت اختراع از مراجع ذیصلاح داخلی یا بین‌المللی شده است، کمک نماید. آیین‌نامه اجرائی این بند ظرف مدت سه ماه از تاریخ تصویب این قانون به پیشنهاد وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و صنعت، معدن و تجارت و جهاد کشاورزی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

برخی از موارد مرتبط بخش معدن در قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور:

ماده ۳۵- الحاقات و اصلاحات زیر در قانون معادن مصوب ۲۳/۳/۱۳۷۷ و اصلاحات بعدی آن انجام می شود:

الف- چهار تبصره به شرح زیر به عنوان تبصره های (۸)، (۹)، (۱۰) و (۱۱) به ماده (۱۴) قانون اضافه می شود:

تبصره ۸- مواد خام معدنی در صورت صادرات به خارج مشمول معافیت مالیات از صادرات نمی شوند.

تبصره ۹- دولت اجازه قیمت گذاری مواد معدنی غیرانحصاری که در بازار رقابتی تولید و عرضه می شود را نداشته و ملاک تعیین قیمت عرضه و تقاضا خواهد بود.

تبصره ۱۰- بهره برداران معدنی که جهت پژوهش های کاربردی به منظور ارتقای بهره وری، فناوری، بهینه سازی مصرف انرژی یا تولید علم در حوزه معدن و فرآوری مواد معدنی با تأیید وزارت صنعت، معدن و تجارت اقدام به انعقاد قرارداد با دانشگاه ها و مراکز آموزشی عالی و پژوهشی (دارای دانشجو در مقاطع تحصیلی تکمیلی) می کنند از پرداخت حقوق دولتی معادن تا ده درصد (۱۰٪) و حداکثر پنجاه میلیارد ریال در هر سال معاف می باشند.

آیین نامه اجرائی این تبصره حداکثر ظرف مدت سه ماه از تاریخ ابلاغ آن توسط وزارتخانه های صنعت، معدن و تجارت و علوم، تحقیقات و فناوری به تصویب هیأت وزیران می رسد.

تبصره ۱۱- مصادیق مواد معدنی خام مشمول تبصره (۸) این ماده با پیشنهاد شورای عالی معادن و تصویب شورای اقتصاد تعیین و ابلاغ می شود.

ب- در تبصره (۵) ماده (۱۴) قانون پس از عبارت «بهره برداری بهینه» عبارت «و فرآوری» اضافه می شود.

پ- در صدر ماده (۱۴) قانون، عبارت «به تشخیص وزارت صنعت، معدن و تجارت» با عبارت «با پیشنهاد وزارت صنعت، معدن و تجارت و تصویب شورای عالی معادن» جایگزین می گردد.

ت- یک ماده به شرح زیر به عنوان ماده (۳۵) به قانون معادن الحاق می شود و شماره ماده (۳۵) به (۳۶) اصلاح می گردد:

ماده ۳۵- وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان های تابعه و وابسته به آن از جمله سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران و شرکت های تابعه و وابسته به آن مکلفند طبق قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی، استخراج و فروش معادن متعلق به خود را از طریق مزایده عمومی به بخش خصوصی یا تعاونی واگذار نمایند. عواید حاصل از واگذاری استخراج و فروش این گونه معادن پس از واریز به خزانه داری کل کشور با رعایت قانون مذکور در قالب بودجه های سنواتی از طریق سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران و شرکت های تابعه صرف زیرساخت معادن، اکتشاف، تحقیقات فرآورده های مواد معدنی و پژوهش های کاربردی برای مواد معدنی و تکمیلی طرح های نیمه تمام معدنی و کمک به بخش فناوری (تکنولوژی) در بخش معدن می شود.

فروش مواد معدنی مذکور قبل از واگذاری استخراج و فروش صرفاً از طریق بورس کالا یا مزایده مجاز است.

تبصره- معادن جدید که توسط سازمان های مذکور کشف می شوند پس از اخذ گواهی کشف طبق سازوکار فوق باید واگذار شوند.

بررسی برخی از اقلام مهم طرح آمارگیری از معادن در حال بهره برداری کشور بر اساس آمارهای مرکز آمار ایران

جدول شماره ۱- برخی از اقلام مهم طرح آمارگیری از معادن در حال بهره برداری کشور سالهای ۹۲-۸۵
میلیارد ریال

شرح	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	متوسط نرخ رشد
تعداد معادن	۳,۵۸۲	۳,۷۹۹	۴,۱۱۶	۴,۴۲۶	۴,۹۷۴	۵,۲۴۶	۵,۳۱۶	۵,۴۴۵	
درصد تغییرات		۶	۸	۸	۱۲	۵	۱	۲	۶,۲
تعداد شاغلان	۶۰,۰۶۲	۶۶,۲۵۰	۷۵,۴۵۸	۷۶,۸۵۴	۸۱,۲۹۳	۸۴,۵۲۸	۸۴,۹۲۲	۹۴,۶۴۰	
درصد تغییرات		۱۰	۱۴	۲	۶	۴	۰	۱۱	۶,۷
ارزش کل تولیدات	۲۲,۶۴۲	۳۰,۶۴۷	۳۵,۵۶۸	۳۵,۵۸۶	۵۰,۱۴۸	۶۵,۴۴۲	۱۰۱,۲۱۰	۱۲۶,۷۳۸	
درصد تغییرات		۳۵	۱۶	۰	۴۱	۳۰	۵۵	۲۵	۲۷,۹
ارزش سرمایه گذاری	۱,۷۳۷	۲,۵۸۳	۳,۳۰۲	۳,۶۳۱	۶,۳۴۱	۶,۱۴۹	۸,۶۰۷	۱۲,۹۸۰	
درصد تغییرات		۴۹	۲۸	۱۰	۷۵	-۳	۴۰	۵۱	۳۳,۳

جدول شماره ۲- ارزش و درصد تولیدات معادن در حال بهره برداری کشور بر حسب فعالیت در سال ۹۲

میلیارد ریال- درصد

شرح	جمع	استخراج سنگ آهن	استخراج سنگ مس	استخراج تنگ تنگ	استخراج سنگ آهک	استخراج شن و ماسه	استخراج سایر مواد معدنی
ارزش	۱۲۶,۷۳۸	۷۳,۷۵۹	۱۹,۰۳۸	۷,۹۲۸	۵,۰۹۶	۴,۵۳۲	۱۶,۳۸۵
سهم از کل ارزش تولید	۱۰۰	۵۸,۲	۱۵	۶,۳	۴	۳,۶	۱۳

جدول شماره ۳- ارزش فروش و نسبت صادرات مستقیم به فروش در سال ۹۲

هزار میلیارد ریال- درصد

ارزش تولیدات فروش رفته	ارزش صادرات مستقیم معادن	نسبت صادرات مستقیم به فروش
۱۱۹,۶	۱۵,۷	۱۳

جدول شماره ۴- ارزش افزوده بخش معدن (به قیمت جاری) و سهم آن در تولید ناخالص داخلی کشور

هزار میلیارد ریال- درصد

شرح	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	۹ ماهه ۹۳
معدن	۱۴	۱۷	۲۴	۲۸	۲۷	۳۹	۴۸	۷۳	۹۴	۷۷
تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه	۱۰,۹۹۴	۲,۴۰۸	۳,۱۴۰	۳,۷۴۳	۳,۸۹۴	۴,۷۴۱	۶,۲۴۶	۷,۰۹۱	۹,۳۴۳	۸,۲۹۱
سهم معدن از GDP	۰,۶۸	۰,۶۹	۰,۷۵	۰,۷۴	۰,۶۸	۰,۸۲	۰,۷۷	۱,۰۳	۱,۰۱	۰,۹

جدول شماره ۵- درصد تغییرات سالانه GDP و ارزش افزوده بخش معدن (به قیمت جاری) و درصد تغییرات سالانه سهم معدن از GDP

شرح	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	متوسط نرخ رشد سالانه
رشد سالانه معدن	۴۲	۱۷	-۴	۴۵	۲۳	۵۳	۲۸	۲۸
رشد سالانه GDP	۳۰	۱۹	۴	۲۲	۳۲	۱۴	۳۲	۲۱
درصد سهم معدن	۹	-۲	-۸	۱۹	-۶	۳۵	-۳	۶

جدول شماره ۶- ارزش افزوده بخش معدن (به قیمت ثابت سال ۸۳) و سهم آن در تولید ناخالص داخلی کشور

هزار میلیارد ریال- درصد

شرح	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	۹ ماهه ۹۳
معدن	۱۲	۱۳	۱۶	۱۶	۲۰	۲۴	۲۳	۲۳	۱۸
تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه	۱۰,۷۶۹	۱۰,۹۰۶	۱۰,۹۱۹	۱۰,۹۴۳	۲۰,۰۶۹	۲۰,۱۵۸	۲۰,۱۲	۱۰,۹۷۳	۱۰,۵۱۹
سهم معدن از GDP	۰,۶۷	۰,۶۸	۰,۸۱	۰,۸۲	۰,۹۵	۱,۰۹	۱,۱۵	۱,۲	۱,۲

جدول شماره ۷- درصد تغییرات سالانه GDP و ارزش افزوده بخش معدن (به قیمت ثابت سال ۸۳) و درصد تغییرات سالانه سهم معدن از GDP

شرح	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	متوسط نرخ رشد سالانه
رشد سالانه معدن	۱۰	۲۰	۲	۲۴	۲۰	-۲	۱	۱۰
رشد سالانه GDP	۸	۱	۱	۶	۴	-۷	-۲	۲
درصد تغییر سهم معدن	۲	۱۹	۱	۱۶	۱۵	۵	۳	۸

جدول شماره ۸- سهم درصد سالانه بخش معدن از رشد GDP

شرح	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
سهم بخش معدن از رشد GDP	۰,۱۲	۰,۰۷	۰,۱۴	۰,۰۱	۰,۱۹	۰,۱۹	-۰,۰۳	۰,۰۱
رشد سالانه GDP	۶,۰۷	۷,۷۴	۰,۶۴	۱,۲۷	۶,۴۸	۴,۳۰	-۶,۷۸	-۱,۹۲

جدول شماره ۹- ارزش و مقدار صادرات به تفکیک قسمت های تعرفه

۹۳	۹۲	۹۱	۹۰	۸۹	مقدار صادرات - میلیون تن
۵۰	۵۷	۴۶	۴۳	۳۸	قسمت پنجم (محصولات معدنی)
۳,۸	۳,۸	۲,۹	۲,۱	۲,۱	قسمت سیزدهم (مصنوعات از سنگ، گچ، سیمان، پنبه نسوز، میکا یا از مواد همانند ...)
۴,۳	۳,۰	۲,۴	۲,۲	۱,۷	قسمت پانزدهم (فلزات معمولی و مصنوعات آنها)
۵۸	۶۴	۵۲	۴۷	۴۱	مجموع سه قسمت
۷۹	۸۱	۷۰	۶۶	۶۰	کل صادرات

۹۳	۹۲	۹۱	۹۰	۸۹	ارزش صادرات - میلیون دلار
۹,۵۶۳	۸,۵۵۲	۷,۶۰۶	۱۰,۴۵۹	۶,۹۸۲	قسمت پنجم (محصولات معدنی)
۹۷۶	۱,۰۲۶	۹۴۱	۷۰۲	۶۵۷	قسمت سیزدهم (مصنوعات از سنگ، گچ، سیمان، پنبه نسوز، میکا یا از مواد همانند ...)
۵,۰۸۲	۳,۴۲۷	۳,۰۶۴	۳,۱۹۴	۲,۴۰۹	قسمت پانزدهم (فلزات معمولی و مصنوعات آنها)
۱۵,۶۲۱	۱۳,۰۰۴	۱۱,۶۱۱	۱۴,۳۵۵	۱۰,۰۴۸	مجموع سه قسمت
۳۵,۷۳۸	۳۱,۵۵۲	۳۲,۶۴۷	۳۳,۸۱۹	۲۶,۵۵۱	کل صادرات

۹۳	۹۲	۹۱	۹۰	۸۹	سهم از کل ارزش صادرات - درصد
۲۷	۲۷	۲۳	۳۱	۲۶	قسمت پنجم (محصولات معدنی)
۳	۳	۳	۲	۲	قسمت سیزدهم (مصنوعات از سنگ، گچ، سیمان، پنبه نسوز، میکا یا از مواد همانند ...)
۱۴	۱۱	۹	۹	۹	قسمت پانزدهم (فلزات معمولی و مصنوعات آنها)
۴۴	۴۱	۳۶	۴۲	۳۸	مجموع سه قسمت

متوسط نرخ رشد سالانه	۹۳	۹۲	۹۱	۹۰	درصد تغییرات سالانه ارزش صادرات
۸	۱۲	۱۲	-۲۷	۵۰	قسمت پنجم (محصولات معدنی)
۱۰	-۵	۹	۳۴	۷	قسمت سیزدهم (مصنوعات از سنگ، گچ، سیمان، پنبه نسوز، میکا یا از مواد همانند ...)
۲۱	۴۸	۱۲	-۴	۳۳	قسمت پانزدهم (فلزات معمولی و مصنوعات آنها)
۱۲	۲۰	۱۲	-۱۹	۴۳	مجموع سه قسمت
۸	۱۳	-۳	-۳	۲۷	کل صادرات ^۱

^۱ - ارزش کل صادرات بدون احتساب میعانات گازی می باشد

جدول شماره ۱۰- ارزش و مقدار واردات به تفکیک قسمت های تعرفه

۹۳	۹۲	۹۱	۹۰	۸۹	مقدار واردات - میلیون تن
۵	۳	۳	۵	۷	قسمت پنجم (محصولات معدنی)
۰,۲۴	۰,۴۵	۰,۴۷	۰,۷	۰,۷	قسمت سیزدهم (مصنوعات از سنگ، گچ، سیمان، پنبه نسوز، میکا یا از مواد همانند ...)
۵	۴	۷	۱۰	۱۳	قسمت پانزدهم (فلزات معمولی و مصنوعات آنها)
۱۰	۸	۱۰	۱۶	۲۰	مجموع سه قسمت
۴۱	۳۴	۳۹	۳۸	۴۵	کل واردات

۹۳	۹۲	۹۱	۹۰	۸۹	ارزش واردات- میلیون دلار
۲,۱۸۶	۱,۸۳۶	۱,۷۰۲	۴,۱۱۹	۴,۱۵۹	قسمت پنجم (محصولات معدنی)
۳۷۹	۴۴۴	۴۵۳	۶۱۲	۵۵۲	قسمت سیزدهم (مصنوعات از سنگ، گچ، سیمان، پنبه نسوز، میکا یا از مواد همانند ...)
۵,۱۳۲	۴,۶۴۳	۷,۳۴۱	۹,۸۵۹	۱۰,۸۱۴	قسمت پانزدهم (فلزات معمولی و مصنوعات آنها)
۷,۶۹۷	۶,۹۲۳	۹,۴۹۶	۱۴,۵۹۰	۱۵,۵۲۶	مجموع سه قسمت
۵۲,۴۷۷	۴۹,۷۰۹	۵۳,۴۵۱	۶۱,۸۰۸	۶۴,۴۵۰	کل واردات

۹۳	۹۲	۹۱	۹۰	۸۹	سهم از ارزش واردات
۴	۴	۳	۷	۶	قسمت پنجم (محصولات معدنی)
۰,۷	۰,۹	۰,۸	۱	۰,۹	قسمت سیزدهم (مصنوعات از سنگ، گچ، سیمان، پنبه نسوز، میکا یا از مواد همانند ...)
۱۰	۹	۱۴	۱۶	۱۷	قسمت پانزدهم (فلزات معمولی و مصنوعات آنها)
۱۵	۱۴	۱۸	۲۴	۲۴	مجموع سه قسمت

متوسط نرخ رشد سالانه	۹۳	۹۲	۹۱	۹۰	درصد تغییرات سالانه ارزش واردات
-۱۵	۱۹	۸	-۵۹	-۱	قسمت پنجم (محصولات معدنی)
-۹	-۱۵	-۲	-۲۶	۱۱	قسمت سیزدهم (مصنوعات از سنگ، گچ، سیمان، پنبه نسوز، میکا یا از مواد همانند ...)
-۱۷	۱۱	-۳۷	-۲۶	-۹	قسمت پانزدهم (فلزات معمولی و مصنوعات آنها)
-۱۶	۱۱	-۲۷	-۳۵	-۶	مجموع سه قسمت
-۵	۶	-۷	-۱۴	-۴	کل واردات

جدول شماره ۱۱- وضعیت مالکیت

شرح	تعداد معادن (واحد)	تعداد شاغلان (نفر)	ارزش افزوده (میلیارد ریال)	جبران خدمات (میلیارد ریال)	ارزش سرمایه گذاری (میلیارد ریال)
جمع	۵۴۴۵	۹۴۶۴۰	۹۳۴۳۲	۱۲۰۶۴	۱۲۹۸۰
عمومی	۱۷۰	۲۱۸۵۶	۳۴۷۸۹	۳۷۴۴	۴۴۶۷
خصوصی	۵۲۷۵	۷۲۷۸۴	۵۸۶۴۳	۸۳۲۰	۸۵۱۳

جدول شماره ۱۲- مقایسه نسبت درصد ارزش افزوده به ارزش تولید در دو بخش عمومی و خصوصی هزار میلیارد ریال- درصد

شرح	ارزش کل تولیدات	ارزش افزوده	ارزش افزوده نسبت به ارزش تولید
جمع	۱۲۷	۹۳	٪۷۳،۷
بخش عمومی	۴۸	۳۵	٪۷۲،۱
بخش خصوصی	۷۸	۵۹	٪۷۴،۷

جدول شماره ۱۳ - متوسط تعداد کارکنان معادن در حال بهره برداری کشور به تفکیک نوع مالکیت و بر حسب مهارت

شرح	جمع	کارگران ساده	کارگران ماهر	تکنسین ها	مهندسین	امور حمل و نقل	اداری ، مالی و خدماتی
جمع	۹۴،۶۴۰	۲۲،۸۰۸	۲۶،۲۵۸	۳،۹۰۴	۵،۱۴۶	۱۵،۵۷۹	۲۰،۹۴۶
بخش عمومی	۲۱،۸۵۶	۵،۶۸۰	۷،۰۸۶	۱،۲۷۷	۱،۶۲۰	۱،۷۲۹	۴،۴۶۴
بخش خصوصی	۷۲،۷۸۴	۱۷،۱۲۸	۱۹،۱۷۲	۲،۶۲۷	۳،۵۲۶	۱۳،۸۵۰	۱۶،۴۸۲

جدول شماره ۱۴- سهم شاغلان هر یک از گروه های مهارت شغلی در بخش عمومی و خصوصی

شرح	جمع	کارگران ساده	کارگران ماهر	تکنسین ها	مهندسین	امور حمل و نقل	اداری ، مالی و خدماتی
بخش عمومی	۱۰۰	۲۶	۳۲	۶	۷	۸	۲۰
بخش خصوصی	۱۰۰	۲۴	۲۶	۴	۵	۱۹	۲۳

مقایسه ارزش صادرات و واردات محصولات معدنی ایران و جهان بر اساس آمار WTO

جدول شماره ۱۵- ارزش صادرات

شرح	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳
کل صادرات کالایی	۱۲,۵۵۵	۱۵,۳۰۱	۱۸,۳۳۳	۱۸,۴۰۸	۱۸,۸۲۶
معادن	۴۵۹	۶۷۷	۸۵۲	۷۶۲	۷۳۹
محصولات صنعتی - آهن و فولاد	۳۲۶	۴۲۴	۵۲۸	۴۸۵	۴۵۴
کل صادرات کالایی	۷۹	۱۰۱	۱۳۲	۱۰۴	۸۳
معادن	۱,۸۴	۲,۶۹	۴,۳۳	۳,۰۹	۴,۷۷
محصولات صنعتی - آهن و فولاد	۰,۵۹	۰,۷۰	۱,۰۵	۱,۳۱	۱,۶۱
کل صادرات کالایی	۰,۶۳	۰,۶۶	۰,۷۲	۰,۵۶	۰,۴۴
معادن	۰,۴۰	۰,۴۰	۰,۵۱	۰,۴۱	۰,۶۵
محصولات صنعتی - آهن و فولاد	۰,۱۸	۰,۱۶	۰,۲۰	۰,۲۷	۰,۳۵

منبع: سازمان تجارت جهانی

جدول شماره ۱۶- ارزش واردات

شرح	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳
کل واردات کالایی	۱۲,۷۸۲	۱۵,۵۱۱	۱۸,۵۰۸	۱۸,۶۱۵	۱۸,۹۰۴
معادن	۴۹۰	۷۲۲	۹۱۴	۸۳۱	۷۸۶
محصولات صنعتی - آهن و فولاد	۳۴۳	۴۳۲	۵۲۶	۴۸۹	۴۷۷
کل واردات کالایی	۵	۶۵	۶۲	۵۷	۴۹
معادن	۱,۰۱	۰,۸۹	۰,۸۶	۰,۷۶	۰,۶۳
محصولات صنعتی - آهن و فولاد	۷,۳۴	۸,۷۷	۸,۹۱	۶,۷۹	۳,۷۴
کل واردات کالایی	۰,۰۴	۰,۴۲	۰,۳۳	۰,۳۱	۰,۲۶
معادن	۰,۲۱	۰,۱۲	۰,۰۹	۰,۰۹	۰,۰۸
محصولات صنعتی - آهن و فولاد	۲,۱۴	۲,۰۳	۱,۶۹	۱,۳۹	۰,۷۸

منبع: سازمان تجارت جهانی

جدول شماره ۱۷- درصد تغییرات سالانه واردات و صادرات در بخش معدن و محصولات صنعتی - آهن و فولاد:

۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	شرح		
-۳	-۱۱	۲۶	۴۷	معدن	جهان	صادرات
-۶	-۸	۲۵	۳۰	صنعت آهن و فولاد		
۵۴	-۲۹	۶۱	۴۶	معدن	ایران	
۲۲	۲۵	۵۰	۱۸	صنعت آهن و فولاد		
-۵	-۹	۲۷	۴۷	معدن	جهان	واردات
-۲	-۷	۲۲	۲۶	صنعت آهن و فولاد		
-۱۷	-۱۲	-۳	-۱۲	معدن	ایران	
-۴۵	-۲۴	۲	۲۰	صنعت آهن و فولاد		

جدول شماره ۱۸- تراز تجاری (میلیارد دلار):

۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	شرح	
-۷۸	-۲۰۷	-۱۷۵	-۲۱۰	-۲۲۷	تراز کل تجارت کالایی	جهان
-۴۶,۳	-۶۹,۳	-۶۱,۲	-۴۵,۱	-۳۱,۱	تراز تجاری معدن	
-۲۳,۱	-۴,۰	۲,۱	-۷,۵	-۱۶,۷	تراز تجاری صنعت آهن و فولاد	
۳۳,۵	۴۶,۹	۷۰,۲	۳۵,۹	۷۳,۸	تراز کل تجارت کالایی	ایران
۴,۱	۲,۳	۳,۵	۱,۸	۰,۸	تراز تجاری معدن	
-۲,۱	-۵,۵	-۷,۹	-۸,۱	-۶,۷	تراز تجاری صنعت آهن و فولاد	

جدول شماره ۱۹- بررسی حقوق دولتی وصول شده معادن از گزارش وزارت صنعت، معدن و تجارت

میلیارد تومان

شرح	۱۱ ماهه ۹۳	۱۱ ماهه ۹۲	درصد تغییر
حقوق دولتی معادن (وصول شده)	۴۴۹,۷	۴۷۵,۳	-۵,۴

جدول شماره ۲۰- آمار تولید کالاهای منتخب معدنی و صنایع معدنی (گزارش وزارت صنعت، معدن و تجارت)

نام محصول	واحد سنجش	۱۱ ماهه ۹۳	۱۱ ماهه ۹۲	درصد تغییر
فولاد خام	هزار تن	۱۵،۴۲۱	۱۴،۳۱۰	۷،۸
مجموع محصولات فولادی	هزار تن	۱۵،۶۸۵	۱۵،۱۴۸	۳،۵
کاتد مس	هزار تن	۱۷۷	۱۷۲	۲،۵
شمش خالص آلومینیوم	هزار تن	۲۶۲	۲۷۶	-۵،۱
آلومینا	هزار تن	۲۳۱	۲۲۷	۱،۹
سنگ آهن	هزار تن	۳۱،۰۲۵	۳۰،۷۳۴	۰،۹
کنسانتره زغالسنگ	هزار تن	۷۵۹	۸۳۸	-۹،۴
سیمان	هزار تن	۶۱،۰۷۶	۶۳،۱۵۸	-۳،۳
کاشی و سرامیک	هزار متر مربع	۳۴۰،۰۰۰	۲۷۲،۰۰۰	۲۵،۰
شیشه جام	هزار تن	۱،۱۲۰	۱،۰۹۳	۲،۵
ظروف شیشه ای	هزار تن	۴۸۴	۴۶۷	۳،۸
ظروف چینی	هزار تن	۴۷	۴۳	۹،۳
چینی بهداشتی	هزار تن	۹۱	۸۱	۱۲،۵

جدول شماره ۲۱- وضعیت تولید و تجارت محصولات منتخب معدنی در ۱۰ ماهه ابتدای سال ۱۳۹۳ (گزارش وزارت صنعت، معدن و تجارت)

هزار تن

نسبت واردات به مصرف ظاهری (درصد)	نسبت صادرات به تولید (درصد)	مقدار واردات	مقدار صادرات	مقدار تولید	نام محصول
۳۷	۱۷	۱۰۳	۳۵	۲۱۰	آلومینا
۱۲	۵۶	۱,۷۰۳	۱۵,۶۴۱	۲۸,۰۷۵	سنگ آهن
۰,۰۰۰۰۵	۲۳	۰,۰۲	۱۲,۷۲۱	۵۶,۲۸۵	سیمان
۳۳	۵۰	۵۷,۵۳	۱۱۹	۲۳۸	شمش آلومینیوم
-	-	۰,۵۶	۶۶	-	شمش روی
-	-	۰,۱۹	۴۹	-	شمش سرب
۰,۹۵	۳۶	۶,۶۳	۳۹۰	۱,۰۸۰	شیشه جام
۱,۱	۴	۰,۴۴	۱,۸۲	۴۲	ظروف چینی
۹,۱	۱۵	۳۷	۶۷	۴۳۷	ظروف شیشه ای
۱,۷	۶	۲۳۱	۸۳۵	۱۴,۰۰۶	فولاد خام
-	-	۱,۴۵	۰,۲۳	-	فولاد خام آلیاژی
۱۶	۱۰	۲,۵۲۶	۱,۴۹۵	۱۴,۳۴۴	محصولات فولاد خام
-	-	۴۹۳	۳۳	-	محصولات فولادی آلیاژی
۰,۳۱	۲۸	۰,۳۶	۴۵	۱۶۱	کاند مس
۲۴	۲۰	۱۷۲	۱۴۳	۷۰۰	کنسانتره زغالسنگ
۱۱	۳۹	۶	۳۱	۸۰	چینی بهداشتی

جدول شماره ۲۲- تراز تجاری محصولات منتخب معدنی در ۱۰ ماهه ابتدای سال ۹۳

میلیون دلار

نام محصول	ارزش صادرات	ارزش واردات	تراز تجاری
آلومینا	۶۵	۴۳	۲۲
سنگ آهن	۹۵۶	۲۹۳	۶۶۳
سیمان	۶۷۳	۰	۶۷۳
شمش آلومینیوم	۲۲۰	۴۴	۱۷۶
شمش روی	۱۲۰	۱,۴۰	۱۱۸
شمش سرب	۹۸	۱,۰۵	۹۷
شیشه جام	۸۵	۴,۸۰	۸۰
ظروف چینی	۸,۸۰	۰,۹۰	۸
ظروف شیشه ای	۷۲	۴۷	۲۵
فولاد خام	۳۳۶	۱۲۷	۲۰۹
فولاد خام آلیاژی	۰,۳۳	۲,۱۳	-۲
محصولات فولاد خام	۱,۱۵۰	۱,۸۳۰	-۶۸۰
محصولات فولادی آلیاژی	۳۶	۴۹۴	-۴۵۸
کاتد مس	۳۱۶	۳,۱۰	۳۱۳
کنسانتره زغالسنگ	۷	۲۹,۵۰	-۲۳
چینی بهداشتی	۲۳	۴	۲۰

جدول شماره ۲۳- خالص موجودی سرمایه به قیمت های ثابت سال ۸۳- هزار میلیارد ریال

شرح	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱
معادن	۶۴	۷۰	۷۴	۷۹	۸۵	۹۱	۹۰
مجموع بخش های اقتصادی	۶،۱۰۳	۶،۳۹۱	۶،۷۲۸	۷،۰۶۷	۷،۴۱۶	۷،۷۷۰	۷،۹۳۹
سهم معادن از کل موجودی سرمایه در اقتصاد	۱،۰۶	۱،۰۹	۱،۰۹	۱،۱۲	۱،۱۵	۱،۱۷	۱،۱۴

جدول شماره ۲۴- بهره وری موجودی سرمایه در بخش معادن (به قیمت ثابت سال ۸۳)

بهره وری سرمایه	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	متوسط نرخ رشد
معادن	۰،۱۸۳	۰،۱۸۷	۰،۲۱۲	۰،۲۰۰	۰،۲۳۱	۰،۲۵۹	۰،۲۵۵	۵،۷
درصد تغییرات	۲	۱۴	-۶	۱۵	۱۲	-۲		
کل اقتصاد	۰،۲۹۰	۰،۲۹۸	۰،۲۸۵	۰،۲۷۵	۰،۲۷۹	۰،۲۷۸	۰،۲۵۳	-۲،۲
درصد تغییرات	۳	-۴	-۴	۱	-۰،۴	-۹		

جدول شماره ۲۵- تعداد نیروی کار در بخش معادن- نفر

شرح	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲
تعداد شاغلان بخش معادن (هزار نفر)	۶۰،۱	۶۶،۳	۷۵،۵	۷۶،۹	۸۱،۳	۸۴،۵	۸۴،۹	۹۴،۶
تعداد کل شاغلان (هزار نفر)	۲۰،۸۴۱	۲۱،۰۹۲	۲۰،۵۰۰	۲۱،۰۰۱	۲۰،۶۵۷	۲۰،۵۱۰	۲۰،۶۲۸	۲۱،۳۴۶
سهم معادن از کل شاغلان در اقتصاد	۰،۲۹	۰،۳۱	۰،۳۷	۰،۳۷	۰،۳۹	۰،۴۱	۰،۴۱	۰،۴۴

جدول شماره ۲۶- بهره وری نیروی کار در بخش معادن (به قیمت ثابت سال ۸۳)

میلیون ریال/نفر

بهره وری نیروی کار	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	متوسط نرخ رشد
معادن	۱۹۶	۱۹۶	۲۰۷	۲۰۷	۲۴۲	۲۷۹	۲۷۱	۲۴۵	۳،۲
درصد تغییرات	-۰،۱	۵	۰	۱۷	۱۵،۵	-۳	-۹		
کل اقتصاد	۸۵	۹۰	۹۴	۹۳	۱۰۰	۱۰۵	۹۸	۹۲	۱،۲
درصد تغییرات	۶	۴	-۱	۸	۵،۰	-۷	-۵		

جدول شماره ۲۷- مقایسه روند تولید و تجارت محصولات منتخب معدنی در جهان، ۵ کشور اول و ایران^۱

فولاد خام (Crude Steel):

رتبه سال ۲۰۱۴	کشور	۲۰۱۳		۲۰۱۴	
		تولید (میلیون تن)	سهام (درصد)	تولید (میلیون تن)	سهام (درصد)
۱	چین	۸۱۵	۵۰,۴	۸۲۳	۵۰
۲	ژاپن	۱۱۱	۶,۸	۱۱۱	۷
۳	آمریکا	۸۷	۵,۴	۸۸	۵
۴	هند	۸۱	۵,۰۲	۸۳	۵
۵	کره	۶۶	۴,۱	۷۱	۴
۱۴	ایران	۱۵	۰,۹۵	۱۶	۱
	جهان	۱,۶۱۹	۱۰۰	۱,۶۳۷	۱۰۰

روند رتبه و میزان رشد تولید فولاد در ایران:

شرح	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴
رتبه	۱۷	۱۶	۱۵	۱۵	۱۴
رشد تولید (درصد)	۱۰,۰	۸,۷	۱۱,۲	۶,۴	۵,۷

ارزش صادرات:

کشور	۲۰۱۲		۲۰۱۳	
	ارزش صادرات (میلیارد دلار)	سهام (درصد)	ارزش صادرات (میلیارد دلار)	سهام (درصد)
چین	۳۷	۸,۷	۳۹	۹,۸
ژاپن	۳۹	۹,۳	۳۵	۹,۰
آلمان	۳۱	۷,۴	۲۹	۷,۴
کره جنوبی	۲۵	۶,۰	۲۲	۵,۷
روسیه	۲۳	۵,۳	۲۰	۵,۱
ایران	۰,۴۰	۰,۱	۰,۴	۰,۱
جهان	۴۲۶	۱۰۰	۳۹۳	۱۰۰

^۱ - منبع: گزارش وزارت صنایع

جدول شماره ۲۸- آلومینیوم (Aluminium)

رتبه سال ۲۰۱۴	کشور	۲۰۱۳		۲۰۱۴	
		تولید (هزار تن)	سهام (درصد)	تولید (هزار تن)	سهام (درصد)
۱	چین	۲۲,۱۰۰	۴۶,۵	۲۳,۳۰۰	۴۷,۶
۲	روسیه	۳,۷۲۰	۷,۸	۳,۵۰۰	۷,۱
۳	کانادا	۲,۹۷۰	۶,۲	۲,۹۴۰	۶,۰
۴	امارات	۱,۸۶۰	۳,۹۱	۲,۴۰۰	۴,۹۰
۵	هند	۱,۵۷۰	۳,۶	۲,۱۰۰	۴,۳
-	ایران	۳۰۰	۰,۶۳	-	-
	جهان	۴۷,۵۷۸	۱۰۰	۴۸,۹۶۰	۱۰۰

روند رتبه و میزان رشد تولید آلومینیوم در ایران:

شرح	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳
رتبه	۲۷	۲۸	۲۵	۲۱
رشد تولید (درصد)	-۴,۰	۱۶,۷	۲,۷	۳۰,۴

ارزش صادرات:

کشور	۲۰۱۲		۲۰۱۳	
	ارزش صادرات (میلیارد دلار)	سهام (درصد)	ارزش صادرات (میلیارد دلار)	سهام (درصد)
چین	۱۹	۱۱,۶	۲۰	۱۲,۲
آلمان	۱۶	۹,۸	۱۶	۱۰,۰
آمریکا	۱۳	۸,۰	۱۳	۸,۰
کانادا	۹	۵,۳۴	۹	۵,۱۹
روسیه	۷	۴,۵	۷	۴,۳
ایران	۰,۳۰	۰,۲	۰,۳	۰,۲
جهان	۱۶۱	۱۰۰	۱۶۴	۱۰۰

جدول شماره ۲۹- سنگ آهن (Iron ore)

رتبه سال ۲۰۱۴	کشور	۲۰۱۳		۲۰۱۴	
		تولید (میلیون تن)	سهام (درصد)	تولید (میلیون تن)	سهام (درصد)
۱	چین	۱,۴۵۰	۴۶,۶	۱,۵۰۰	۴۶,۶
۲	استرالیا	۶۰۹	۱۹,۶	۶۶۰	۲۰,۵
۳	برزیل	۳۱۷	۱۰,۲	۳۲۰	۹,۹
۴	هند	۱۵۰	۴,۸۲	۱۵۰	۴,۶۶
۵	روسیه	۱۰۵	۳,۴	۱۰۵	۳,۳
۹	ایران	۵۰	۱,۶۱	۴۵	۱,۴
	جهان	۳,۱۱۰	۱۰۰	۳,۲۲۲	۱۰۰

روند رتبه و میزان رشد تولید سنگ آهن در ایران:

شرح	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴
رتبه	۱۰	۱۰	۱۰	۹	۹
رشد تولید (درصد)	۱۵,۲	۰,۰	۳۲,۱	۳۵,۰	-۱۰,۰

ارزش صادرات:

کشور	۲۰۱۲		۲۰۱۳	
	ارزش صادرات (میلیارد دلار)	سهام (درصد)	ارزش صادرات (میلیارد دلار)	سهام (درصد)
استرالیا	۵۷	۴۵,۳	۶۷	۴۸,۰
برزیل	۳۱	۲۴,۸	۳۳	۲۳,۲
آفریقا	۸	۶,۲	۸,۴	۶,۰
کانادا	۴	۳,۳	۴,۴	۳,۱۵
اوکراین	۳	۲,۵	۳,۷	۲,۶
ایران	۱,۸۰	۱,۴	۲,۴	۱,۷
جهان	۱۲۵	۱۰۰	۱۴۰	۱۰۰